

ISSN 2522-9729 (online)

IMAGE OF THE MODERN PEDAGOGUE

**№1 (220)
2025**

**Компетентності фахівців
педагогічного профілю**

**Competencies of
pedagogical specialists**

Website: isp.pano.pl.ua

Тема: «Компетентності фахівців педагогічного профілю»**ISSN: електронне – 2522-9729****Спеціальність: 011** освітні, педагогічні науки (02.07.2020)**Категорія: «Б».** Журнал включено до Переліку електронних наукових фахових видань України у галузі «Педагогічні науки» (наказ МОН України від 02.07.2020 року № 886)**УДК: 37.004****DOI: 10.33272/2522-9729-2025-1(220)****Проблематика публікацій:** актуальні питання педагогіки, інноваційних технологій навчання та виховання, неперервної освіти, педагогічної майстерності, освіти і навчання дорослих, педагогічного менеджменту**Періодичність видання:** 6 разів на рік**Рукописні мови:** українська, англійська, польська**Журнал заснований офіційно** 1 червня 1999 року,
як електронне наукове видання – 22 травня 2017 року**Ідентифікатор у сфері онлайн-медіа:** R40-05864.

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 20.02.2025 № 384

Міжнародні, закордонні і національні реферативні та наукометричні бази даних, до яких включено наукове видання:

- CrossRef
- Index Copernicus **ICV 2023 (85,90)**
- BASE
- Google Академія:
h-index: 22 (02/2025) | i10-index: 88 (02/2025)
- WorldCat
- OpenAIRE
- ERIH PLUS
- Наукова періодика України

ГОЛОВНА РЕДАКТОРКА**Білик Надія Іванівна**, докторка педагогічних наук, доцентка,
Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна**РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ****1. Аніщенко Олена Валеріївна**, докторка педагогічних наук, професорка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Україна**2. Боднар Оксана Степанівна**, докторка педагогічних наук, професорка, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна**3. Вовк Мирослава Петрівна**, докторка педагогічних наук, старша наукова співробітниця, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Україна**4. Горощко Юрій Васильович**, доктор педагогічних наук, професор, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, Україна**5. Гриньова Марина Вікторівна**, докторка педагогічних наук, професорка, член-кореспондентка НАПН України, ректор, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Україна**6. Дудак Анна**, докторка габілітована, професорка, Інститут педагогіки і психології, Університет Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Республіка Польща)**7. Єльнікова Галина Василівна**, докторка педагогічних наук, професорка, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків, Україна**8. Зелюк Віталій Володимирович**, кандидат педагогічних наук, доцент, директор, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, заступник головного редактора, Україна**9. Ільченко Віра Романівна**, докторка педагогічних наук, професорка, дійсна членка НАПН України, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна**10. Калініченко Ірина Олександрівна**, кандидатка педагогічних наук, доцентка, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна**11. Корольок Світлана Вікторівна**, кандидатка педагогічних наук, доцентка, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна**12. Кравченко Ганна Юрівна**, докторка педагогічних наук, доцентка, Навчально-науковий інститут педагогіки та психології ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Україна**13. Кравченко Любов Миколаївна**, докторка педагогічних наук, професорка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Україна**14. Кучерявий Олександр Георгійович**, доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Україна**15. Лавріненко Олександр Андрійович**, доктор педагогічних наук, професор, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Україна**16. Лук'янова Лариса Борисівна**, докторка педагогічних наук, професорка, член-кореспондентка НАПН України, заслужена діячка науки і техніки України, директорка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, заступниця головного редактора, Україна**17. Мажець Гелена**, докторка габілітована, професорка, Гуманістична та економічна академія в Лодзь (Республіка Польща)**18. Мосейчук Юрій Юрійович**, доктор педагогічних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна**19. Отич Олена Миколаївна**, докторка педагогічних наук, професорка, Інститут вищої освіти НАПН України, Україна**20. Палічук Юрій Іванович**, кандидат педагогічних наук, доцент, ЗВО «Буковинський державний медичний університет», м. Чернівці, Україна**21. Пікула Норберт**, доктор габілітований, професор, директор, Інститут соціальної педагогіки, Державний Педагогічний університет ім. Комісії Народової в Кракові (Республіка Польща)**22. Рибалко Людмила Сергіївна**, докторка педагогічних наук, професорка, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна**23. Сотська Галина Іванівна**, докторка педагогічних наук, професорка, член-кореспондентка НАПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Україна**24. Стрельников Віктор Юрійович**, доктор педагогічних наук, професор, Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського, Україна**25. Федій Ольга Андріївна**, докторка педагогічних наук, професорка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Україна**26. Фомін Володимир Вікторович**, доктор педагогічних наук, професор, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, Україна**27. Хомич Лідія Олексіївна**, докторка педагогічних наук, професорка, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Україна**28. Шпак Валентина Павлівна**, докторка педагогічних наук, професорка, Навчально-науковий інститут педагогічної освіти спеціальної роботи і мистецтва, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, Україна**Засновники**Полтавська академія неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського, Україна
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України**Видавець**Полтавська академія неперервної освіти
ім. М. В. Остроградського, Україна**Адреса редакції**

вул. Соборності, 64-ж, м. Полтава, Україна, 36014

Контактна інформаціятел./факс: (0532) 56 3852, e-mail: root@pano.pl.ua
контактна особа: (066) 033 1422, e-mail: bilyk@pano.pl.ua**Website:** isp.pano.pl.ua**Рекомендовано вченою радою**Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України (протокол №1 від 20 січня 2025 року)**Редакційна рада**Білик Н.І., Зелюк В. В. (голова ради), Ільченко В. Р.,
Калініченко І. О., Пилипенко В. В., Хомич Л. О.**Редакція****Випускова редакторка-менеджер:** Токаренко Надія**Редакторка-менеджер:** Шленьова Марина**Літературна редакторка:** Лесунова Ірина**Редакторка-перекладач:** Кривобокова Аліна**Відповідальна секретарка:** Шевчук Вікторія**Дизайнерка, верстальниця:** Ісаєва Олена**Підписано до друку:** 21.02.2025 р.**Формат:** 60x84 1/8.

© «Імідж сучасного педагога», 2025

© ПАНО, 2025

№ 1(220), 2025

Topic: "Competencies of pedagogical specialists"

ISSN: electronic - 2522-9729

Specialty: 011 education, pedagogical sciences (02.07.2020)

Category "B": Journal is included in the List of electronic scientific professional editions of Ukraine in the field of "Pedagogical sciences", (Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine, No 886 of July 02.2020)

UDC: 37:004

DOI: 10.33272/2522-9729-2025-1(220)

Themes of publications: topical issues of pedagogy, pedagogical technologies, postgraduate and in-service pedagogical education, pedagogical mastery, education and training of adult, pedagogical management

Periodicity: 6 issues per year

Manuscript languages: Ukrainian, English, Polish

The journal was officially founded on June 1, 1999, as a scientific electronic edition – May 22, 2017

"IMAGE OF THE MODERN PEDAGOGUE" –
electronic scientific professional journal, which provides readers
with open access content (category "B")

Identifier in the field of online media: R40-05864. Decision of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting of 20.02.2025 № 384

International, foreign and national reference and scientometric databases, "Image of the Modern Pedagogue" is indexed in:

- CrossRef
- Index Copernicus [ICV 2023 \(85.90\)](#)
- BASE
- Google Академія
- [h-index: 22 \(02/2025\) | i10-index: 88 \(02/2025\)](#)
- WorldCat
- OpenAIRE
- ERIH PLUS
- Наукова періодика України

EDITOR IN CHIEF

Nadiia Bilyk, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Olena Anisichenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Ukraine

Oksana Bondar, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

Myroslava Vovk, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Ukraine

Yurii Horoshko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, T.H. Shevchenko National University "Chernihiv Colehium", Ukraine

Marina Gryniowa, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Rector, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

Anna Dudak, Habilitated Doctor, Professor, Deputy of the Department of Pedagogy at the Institute of Pedagogy and Psychology of the Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (*Republic of Poland*)

Halyna Yelnykova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy, Kharkiv, Ukraine

Vitaliy Zeliuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Director, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Deputy of the Editor-in-Chief, Ukraine

Vira Ilchenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of National Academy of Sciences of Ukraine, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine

Iryna Kalinichenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine

Svitlana Koroliuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine

Hanna Kravchenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Educational and Research Institute of Pedagogy and Psychology, State Educational Institution "University of Education Management" NAES of Ukraine, Ukraine

Liubov Kravchenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

Alexander Kucheryavyyi, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Ukraine

Founders

M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education
Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine

Publisher

M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education

Address

Sobornosti st. 64-Zh, Poltava, Ukraine, 36014

Contact information

tel. / fax: (0532) 56 3852, e-mail: root@pano.pl.ua
contact person: (066) 033 1422, e-mail: bilyk@pano.pl.ua

Website: isp.pano.pl.ua

Olexandr Lavrynenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Ukraine

Helena Marzec, Habilitated Doctor, Professor, University of Humanistic and Natural Sciences, Łódź branch of Piotrkow Trybunalski (*Republic of Poland*)

Yurii Moseichuk, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine

Larysa Lukianova, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member NAES of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Director, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Deputy of the Editor-in-Chief, Ukraine

Olena Otych, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Ukraine

Yurii Palichuk, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Bukovinian State Medical University, Chernivtsi, Ukraine

Norbert Pikula, Habilitated Doctor, Professor, Director. Institute of Social Pedagogics, Pedagogical University named after the Commission of National Education in Krakow (*Republic of Poland*)

Liudmyla Rybalko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

Halyna Sotska, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Ukraine

Viktor Strelnikov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, M.V. Ostrohradskyi Poltava Academy of Continuous Education, Ukraine

Olha Fediy, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

Volodymyr Fomin, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

Lidiya Khomych, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine, Ukraine

Valentyna Shpak, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Educational and Scientific Institute of Pedagogical Education of Special Work and Art, Bohdan Khmelnytsky National University, Ukraine

Recommended by the Academic Council

Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education NAES of Ukraine
(protocol №1, 20.01.2025)

Editorial Board

Bilyk Nadiia, Zeliuk Vitaliy (Chairman of the Board), Ilchenko Vira, Kalinichenko Iryna, Pylypenko Vadym, Khomych Lidiya

Editorial Board:

Managing editor of the issue: Nadiia Tokarenko

Editorial manager: Maryna Shlenova

Literary editor: Iryna Lesunova

Editorial translator: Alina Kryvobokova

Executive secretary: Viktoriia Shevchuk

Designer, layout designer: Olena Isaieva

Signed for print: 21.02.2025 p.

Format: 60x84 1/8.

ЗМІСТ
електронного наукового фахового журналу
«ІМІДЖ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА», № 1 (220), 2025
Тема: «Компетентності фахівців педагогічного профілю»

ТОЧКА ЗОРУ

- STEM-концепти цифрової трансформації освіти: аналітичне узагальнення
Ростока Марина, Кравченко Юлія 5
- Дефініція «духовне зростання»: синергія наукового та повсякденного
Фазан Василь, Фазан Тетяна, Ліфрідов Владислав, Онищенко Владислав 12
- Дитина і дитинство у ранньомодерних вченнях про цілісну освіту особистості
Басенко Руслан 21

ВИЩА ШКОЛА

- Розвиток економічної культури і компетентності фахівців педагогічного профілю в умовах університетської освіти
Товканець Ганна, Головачко Василь 26
- Професійна компетентність як чинник формування конкурентоспроможності майбутніх хіміків-технологів на ринку праці
Попова Олена 31
- Сутність професійної підготовки майбутніх магістрів фізичної культури та спорту до організації оздоровчих і спортивних заходів
Резнік Світлана, Євтифіїв Андрій 36
- Теоретичні основи розвитку фізичної культури військовослужбовців
Рефель Вадим, Кардаш Альбіна 40
- Адаптація методів кросфіта для фізичної підготовки курсантів
Шинкарук Віктор, Ковальчук Роман, Руліковська Кристина 44

ПЕДАГОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

- Оцінювання управлінської культури педагогів в умовах формування безпечного освітнього середовища закладу загальної середньої освіти
Боднар Оксана, Сербінов Сергій 48

ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

- Особливості компетентізації польської педагогічної освіти у контексті професійної підготовки майбутніх учителів історії
Черевичний Геннадій 56

НАВЧАЮЧИ – ВЧИМОСЯ

- Формування інноваційної культури педагога в умовах інформаційного суспільства
Шкляєва Галина 61

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА

- Розвиток професійної компетентності хіміків-технологів у системі неперервної освіти
Стрельников Віктор, Лебедик Леся 65

ПОРАДИ СПЕЦІАЛІСТА

- Психологічна наука у воєнний і повоєнний періоди України: теоретико-методологічний аналіз дослідження
Лучанінова Ольга 70
- Інформаційний аналіз програмного контенту підготовки військових психологів у закладах вищої освіти України (на прикладі дисципліни «Військова психологія»)
Пилипчук Ярослав, Углова Ольга 76
- Психоедукація та психосоціальна підтримка родинам, дітям і підліткам, які переживають втрату: профілактика ускладненого горя
Пінчук Олена 82
- Сенсорна інтеграція як ефективний метод у роботі з дітьми із сенсорними дисфункціями
Прокопчук Наталія 87

РЕЖИСУРА УРОКУ

- Перевірка цінностей і артикуляція смислів: аксіологічні аспекти вивчення казки А. Сент-Екзюпері «Маленький принц»
Астрахан Наталя 91
- Індивідуальний підхід до формування позитивної мотивації у здобувачів освіти до занять фізичними вправами
Антонова Олена, Куц Олександр, Лошицька Тамара, Севрюк Микола, Соловйов Олег 97

УДК 378:053.6:34

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1\(220\)-26-30](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-1(220)-26-30)

ТОВКАНЕЦЬ ГАННА ВАСИЛІВНА,

докторка педагогічних наук, професорка,
завідувачка кафедри теорії та методики початкової освіти,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

Anna Tovkanets,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Theory and Methods
of Primary Education, Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

E-mail: tovkanec2017@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6191-9569>

ГОЛОВАЧКО ВАСИЛЬ МИХАЙЛОВИЧ,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, оподаткування та маркетингу,
Мукачівський державний університет, м. Мукачево, Україна

Vasyl Holovachko,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Accounting,
Taxation and Marketing, Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

E-mail: wasjahol1980@gmail.com

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-5993-0873>

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ І КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

А Обґрунтовано особливості розвитку економічної культури й економічної компетентності фахівців педагогічного профілю в умовах університетської освіти. Розглянуто економічну культуру майбутнього фахівця педагогічного профілю як цілісне особистісне утворення, що характеризується високим рівнем оволодіння економічними знаннями та вміннями; сформованим ціннісним ставленням до економіки, її предмету, засобів і результатів; розвиненими якостями особистості, що дозволяють їй найповніше реалізувати себе в пізнавальній і соціально-орієнтованій економічній діяльності. Визначено економічну компетентність як особливий тип організації знань, умінь, спрямованих на економічну діяльність, що дозволяють особистості вирішувати проблеми та типові економічні завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях. Запропоновано зміст економічної компетентності майбутніх фахівців як взаємозалежних складників: базових, функціональних і практичних. Представлено модель формування економічної компетентності та економічної культури майбутнього фахівця. Виявлено, що ефективне формування економічної компетентності майбутніх фахівців педагогічного профілю передбачає застосування модульно-компетентнісного навчання в умовах вищої школи, залучення майбутніх фахівців педагогічного профілю до роботи над інноваційним проектом. Підкреслено, що інноваційні методи навчання засновані на використанні сучасних досягнень науки та інформаційних технологій. Такими є методи проблемного та проектного навчання, дослідницькі методи, тренінгові форми, обговорення в групах, публічна презентація, проект, дискусія, ділова гра, що передбачають актуалізацію творчого потенціалу та самостійності студентів. Зроблено висновок, що для майбутніх фахівців педагогічного профілю завдання формування економічної компетентності й економічної культури важливе насамперед через високу соціальну відповідальність педагогів. Успішна ефективна професійна діяльність педагога можлива при поєднанні особистісних і соціальних цінностей в економічних відносинах.

Ключові слова: економічна грамотність; методи навчання; інформаційні модулі; інноваційний проект; компетентність; економічна культура; майбутні фахівці; університетська освіта

DEVELOPMENT OF ECONOMIC CULTURE AND COMPETENCE AMONG PEDAGOGICAL SPECIALISTS IN THE CONTEXT OF UNIVERSITY EDUCATION

С The article substantiates the peculiarities of the development of economic culture and economic competence among pedagogical specialists in the context of university education. Economic competence is defined as a special type of organization of knowledge and skills aimed at economic activity, which allows an individual to solve problems and address typical economic tasks that arise in real life situations. The content of the economic competence of future specialists is proposed to consist of interdependent constituent elements: basic, functional

and practical. The economic culture of a future pedagogical specialist is considered to be a holistic personal formation characterized by a high level of mastery of economic knowledge and skills; a well-formed value-based attitude towards the economy, its subject, means and results; and developed personality qualities that allow them to realize themselves in cognitive and socially oriented economic activity. A model for the formation of economic competence among future specialists is presented. It is found that the effective formation of economic competence of future pedagogical specialists involves the use of module-based competency learning in higher education and the involvement of future pedagogical specialists in working on an innovative project. It is emphasized that innovative teaching methods are based on the use of modern advances in science and information technology. These include methods of problem-based and project-based learning, research methods, training formats, group discussions, public presentation of projects, debates, business games, and other methods that involve the actualization of students' creative potential and independence. It is concluded that the task of forming economic competence and economic culture is important for future pedagogical specialists primarily because of the high social responsibility of teachers. A teacher's successful and effective professional activity is possible when combining personal and social values in economic relations.

Keywords: economic literacy; teaching methods; information module; innovative project; competence; economic culture; future specialists; university education

Актуальність проблеми. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується становленням нової парадигми освіти, націленої на розвиток особистості у швидкоплинному економічному і соціальному середовищі. Відповідно до цього змінюються вимоги до підготовки підростаючого покоління. Рівень конкурентоспроможності сучасної інноваційної економіки значною мірою визначається якістю економічної освіти випускників, рівнем їхньої соціалізації. З'являється необхідність формування у студентів нової економічної позиції і нового стилю мислення. Ця вимога передбачає формування у підростаючого покоління мобільності, здатності швидко реагувати на зміни ринкової ситуації, розвиток економічної свідомості, що характеризується наявністю цілісного уявлення про систему економічних відносин, розуміння механізмів функціонування соціально-економічних інститутів; уміння оперувати економічною термінологією, тобто формування економічної компетентності особистості та її економічної культури.

Потреба сучасних виробничих і гуманітарних галузей в економічно грамотних, конкурентоспроможних, професійно підготовлених фахівцях передбачає трансформацію всієї системи освіти, наповнення її новим змістом, використання нових прогресивних і ефективних способів, методів і засобів освітньої діяльності, виявлення оптимальних умов економічної освіти молоді, зокрема майбутніх фахівців педагогічного профілю.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Економічна освіта загалом та економічна освіта майбутніх фахівців педагогічного профілю у сучасних умовах розвитку вищої освіти досліджувалася такими вченими, як-от: Ю. Падалка, Г. Дмитренко, О. Коваленко, Є. Лодатко та ін.

Р. Бернатова [1], А. Завгородня [2], Н. Кінах [2], В. Курок [4], М. Морозова [5], Г. Товканець [1] та ін. підкреслюють особливу роль компетентнісного спрямування педагогічної підготовки у професійній освіті. Економічну компетентність як інтегративну особистісно-діяльну характеристику, що включає систему певних економічних знань, умінь і навичок, а також значущих якостей особистості, мотивів, інтересів, що, у свою чергу, забезпечує розвиток здібності та готовності використовувати економічно ефективні та доцільні рішення у професійній діяльності розглядають В. Курок, М. Морозова [4].

С. Саяпіна, В. Данильченко підкреслюють, що економічна компетентність має цілісний характер, а основою її формування є соціально-економічний досвід людини, який

накопичується у процесі трудової діяльності [8]. О. Падалка розглядає соціально-економічну компетентність педагога як інтегральну професійно-особистісну характеристику, що відображає його особистісні та соціально-економічні досягнення [6]. Н. Кінах включає до змісту професійної підготовки оволодіння студентами соціально-економічною компетентністю, яка обумовлює готовність і здатність проєктувати та реалізовувати особистісну і професійну економічну діяльність у сфері освітніх послуг [3].

Виділення невирішених раніше частин проблеми.

Зазначимо, що економічна компетентність виявляється в економічних знаннях, здібностях оцінювати і аналізувати події та явища в різних ситуаціях економічної життєдіяльності суспільства, в адекватному використанні умінь і навичок у навчальній і позанавчальній діяльності, а також у розвитку економічно важливих якостей.

Аналіз результатів наукових досліджень [3; 8; 9; 11] дає підстави визначити економічну компетентність як особливий тип організації знань, умінь, спрямованих на економічну діяльність, що дозволяють особистості вирішувати проблеми та типові економічні завдання, що виникають у реальних життєвих ситуаціях. Саме тому знання економічно компетентного випускника мають відповідати таким вимогам (табл. 1).

На нашу думку, економічну компетентність потрібно вважати результатом засвоєння економічних знань і умінь, формування економічно значущих якостей особистості, економічної поведінки, включення до соціально-економічних відносин на основі інтеграції економічних знань з іншими дисциплінами, що включені до відповідної університетської освітньої програми.

Мета статті: обґрунтувати особливості розвитку економічної компетентності та економічної культури майбутніх фахівців педагогічного профілю в умовах університетської освіти.

Викладення основного матеріалу. Зміст економічної компетентності майбутніх фахівців можна подати у вигляді груп взаємозалежних компонентів економічної компетентності: базових, функціональних і практичних (рис. 1).

Фундаментальні властивості особистості характеризують потреби особистості майбутнього фахівця в економічних знаннях, розуміння їхньої значущості; докладання зусиль для основного пізнання в галузі економіки; набуття загальнонаукових, загальнопрофесійних, базових економічних знань, вияв активності при їх сприйнятті.

Вимоги до знань економічно компетентного випускника

Критерії	Характеристика
Різноманітність і системність	Особистість має широкий спектр знань, вільно володіє ними, демонструє їх на основі внутрішньої логіки, наскрізної ідеї
Аргументованість	Знання мають глибокий зміст, виступають у взаємозалежності один з одним
Гнучкість	Урахування швидкозмінюваності впливу зовнішніх факторів на зміст окремих елементів економічного знання та зв'язку між ними
Актуальність	Відповідність державним чи галузевим нормативам
Своєчасність	Здатність застосовувати в потрібній ситуації ключові моменти категоріального характеру, що визначається загальними принципами, підходами, ідеями, досягненнями та ризиками

Рис. 1. Структурні компоненти економічної компетентності майбутнього фахівця пед агогічного профілю

Ключові компетенції майбутнього фахівця педагогічного профілю включають: уміння здійснювати навчально-пошукову діяльність у галузі економічного пізнання; вміння самостійно обробляти економічну і педагогічну інформацію, проводити її порівняльний аналіз, виявляти динаміку економічних даних; уміння застосовувати способи взаємодії з оточуючими.

Практичні компетенції включають: здатність систематизувати отримані економічні й педагогічні знання, застосовувати їх на практиці; здатність проводити самооцінку, самоконтроль; здатність до самовдосконалення у майбутній педагогічній діяльності; вияв творчих задатків і здібностей, професіоналізму, здатність використовувати наукові знання, формувати проблеми та самостійно знаходити ефективні способи їх вирішення у професійній діяльності [12, с. 1821–1823].

Економічна культура майбутнього фахівця педагогічного профілю є цілісним особистісним утворенням, що характеризується високим рівнем оволодіння економічними знаннями та вміннями; сформованим ціннісним ставленням до економіки, її предмету, засобів і результатів; розвиненими якостями особистості, що дозволяють їй найповніше реалізувати себе в пізнавальній і соціально-орієнтованій економічній діяльності.

Структурними компонентами економічної культури є економічне знання, економічне мислення, економічні цінності, які становлять єдине ціле та формуються багато в чому

на основі прикладних економічних знань. Щоб отримати ці структурні компоненти, необхідно формувати економічні компетенції, підприємницькі навички та управлінсько-організаційну грамотність.

Узагальнений аналіз наукової літератури [3; 7; 9; 11] дозволяє створити модель формування економічної компетентності та економічної культури майбутнього фахівця педагогічного профілю (рис. 2):

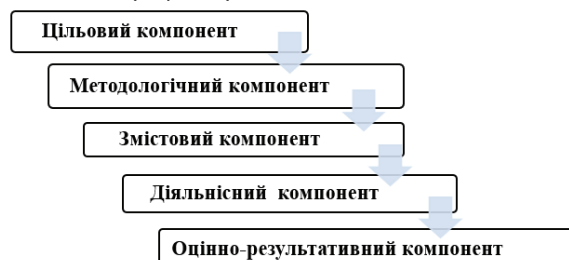

Рис. 2. Модель формування економічної компетентності та економічної культури майбутнього фахівця

Цільовий компонент моделі формування економічної компетентності й економічної культури майбутніх фахівців педагогічного профілю включає цілі та завдання економічної підготовки. Зростаючий попит на економічні знання сприяв появі нових форм економічної освіти [3]. Завдання цільового компонента включають дидактичні підходи, що визначають шляхи формування мотивації у майбутніх фахівців педагогічного профілю.

Наголосимо, що професійні економічні знання педагогів є вирішальним фактором для будь-якої форми успішного навчання, що безпосередньо впливають на успішність студентів. Відповідно до цього основне завдання цього етапу – надати можливість студентам індивідуально порівняти свої підходи у вирішенні економічних питань з об'єктивною економічною теорією, що викладається в рамках освітньої програми. Це дозволяє студентам провести аналогічний процес порівняння особистісного підходу до вирішення економічних питань з економічними знаннями, в результаті чого забезпечується можливість проектування особистих цілей та досягнення їх в умовах, які є основою для економічної компетентності майбутнього фахівця педагогічного профілю.

Методологічний компонент включає методи навчання (наприклад, аудиторна робота та кейс-метод), що є ефективними для майбутніх фахівців педагогічного профілю, для яких економічна дисципліна не є визначальною, але має практичну цінність. З одного боку, застосування таких методів спрощує порядок оцінки компетенцій, оскільки не вимагає тестування для визначення рівня засвоєння лекційного матеріалу, з іншого боку, сприяє особистому залученню студентів до реальної педагогічної ситуації, що, у свою чергу, апелює до цільового компоненту, надаючи можливість розвивати вміння формулювати конкретні цілі.

Для змістовного компонента основним завданням є правильний підбір навчальних матеріалів і форм занять. Однією з форм можуть бути дистанційні заняття (електронні лекції, презентації, інтерактивні матеріали, тести, відеокурси, методичні матеріали, факультативний курс з економіки для студентів педагогічної спрямованості тощо).

Основне завдання діяльнісного компонента – утворювати структурні зв'язки у розробленій моделі формування економічної компетентності та економічної культури майбутніх фахівців педагогічного профілю. Це означає визначення тривалості занять на основі розподілу за формами та етапами викладання навчального курсу економічної дисципліни або відповідної теми педагогічно спрямованої дисципліни. Наприклад, кількість аудиторних занять можна значно скоротити при заміщенні їх дистанційною формою занять з одночасним тестуванням, при успішному проходженні яких студенти допускаються до етапу виконання кейсу з економіки.

Завдання оцінно-результативного компонента – скласти критерії перевірки компетентності, які залежать від результату виконання всіх попередніх завдань за кожним освітнім компонентом моделі формування економічної компетентності й економічної культури. На основі запропонованих критеріїв можуть бути виявлені проблеми в рівнях сформованості економічної компетентності студентів, розроблена методика збагачення компонентів [9]. Кожному критерію повинні відповідати певні показники, що відображають ступінь сформованості окремо взятого компонента [5]. Основна вимога до цього компонента моделі: перевірка компетенцій повинна займати якнайменше часу, наприклад, з урахуванням раціоналізації навчального часу в методологічному та діяльнісному компонентах.

Результати дослідження. В умовах університетської освіти в основі формування економічної компетентності й економічної культури майбутнього фахівця педагогічного

профілю головними будуть ті методи та прийоми, які дадуть можливість дізнатися нове, навчитися ним користуватися, сформувати інтерес до подальшого вдосконалення як знань, так і умінь в економічній сфері та у сфері педагогічної діяльності.

Ефективне формування економічної компетентності у майбутніх фахівців педагогічного профілю передбачає застосування модульно-компетентнісного навчання в умовах вищої школи. Модульність програми навчання, наприклад, при викладанні курсів «Основ бізнесу», «Міжнародні стандарти фінансової звітності» тощо, базується на системі компетенцій, що дозволяє гнучко оновлювати чи замінювати окремі конкретні модулі з оволодіння студентами економічною грамотністю, формування у них педагогічних знань і вмінь здійснювати у майбутньому економічне навчання школярів. Модульна система відображає чітку структуру курсу навчання економічної грамотності, сприяє відстеженню зв'язку між її елементами (інформаційно-економічними модулями), передбачає наочність, прогнозованість, індивідуалізацію, варіативність, мобільність, комплексність, накопичувальний принцип оцінювання сформованості економічної компетентності у майбутніх фахівців педагогічного профілю, можливість їх самоконтролю та самооцінки. Модульно-компетентнісний підхід у професійній підготовці студентів дозволяє використовувати інтерактивні форми розвитку економічної компетентності та економічної культури, орієнтуючи їх на суб'єкт-суб'єктну основу: вибір рівня економічної грамотності студента; навчання за індивідуальним темпом; використання різних форм економічних відносин в умовах ведення людиною домашнього господарства; самостійність у вирішенні фінансових проблем повсякденного життя; гарантованість досягнення результатів навчання економічної грамотності, а також сформованості економічної компетентності. Важливим елементом кожного модуля є економічне цілепокладання, яке передбачає впорядковану систему цілей: посилення діяльності студентів у вирішенні економічних завдань; поетапність і перспективність подальшого вдосконалення економічної професійної підготовки студентів; командна робота викладача та студентів; активна свідомість (мотивована) участь студентів у оволодінні економічною компетентністю та економічною культурою; створення системи оцінювання сформованості у студентів економічної компетентності.

Актуальним, на нашу думку, є залучення майбутніх фахівців педагогічного профілю до роботи над інноваційним проєктом з урахуванням таких педагогічних умов реалізації: необхідність створення інноваційної ідеї в тій сфері наукової та суспільної діяльності, яка є для студента профілюючою; опора інноваційної ідеї на актуальне економіко-педагогічне знання, яке передбачає застосування лабораторних потужностей, що є в університеті або які проєктуються в перспективі; чітке визначення потреби в інноваційному продукті для існуючих ринків; створення інноваційної ідеї має базуватися на відповідній теоретичній підготовці, що дозволяє визначити нагальні проблеми, що вирішуються створюваним продуктом; допомога з боку системи освіти та системи професійного навчання, що забезпечується компетентністю викладацького складу за методикою «наставництва»; інноваційний проєкт, змодельований на концепції реалістичного бізнес-плану, для

якої характерним є гнучкість і можливість змін за умовами потенційного інвестора.

Отже, на наш погляд, виконання цих вимог дозволить побудувати синергічну структуру взаємодії викладачів і майбутніх фахівців педагогічного профілю, що забезпечить ефективну організацію формування інноваційного проєкту.

Варто враховувати, що інноваційні методи навчання засновані на використанні сучасних досягнень науки та інформаційних технологій. У роботі над кожною темою курсу можна використовувати різноманітні інноваційні методи: методи проблемного та проєктного навчання, дослідницькі методи, тренінгові форми, обговорення в групах, дискусія, ділова гра, інші методи, що передбачають актуалізацію творчого потенціалу та самостійності студентів як з використанням інформаційних технологій, так і без них. Їхнє застосування сприяє підвищенню якості підготовки в результаті розвитку у майбутніх фахівців педагогічного профілю творчих здібностей і самостійності [5].

У процесі університетських занять доцільним є використання таких методів навчання, як-от: групове обговорення, творчі завдання, публічна презентація проєкту, аналіз конкретних ситуацій (кейс-метод), тренінг, круглий стіл, колоквиум, «Дерево рішень», метод Делфі, «мозковий штурм» тощо.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Для майбутніх фахівців педагогічного профілю завдання формування економічної компетентності і економічної культури важливе насамперед через високу соціальну відповідальність педагогів. Успішна ефективна професійна діяльність педагога можлива при поєднанні особистісних цінностей в економічних відносинах із соціальними, що відображаються у результатах освітньої діяльності.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні особливостей застосування методів і прийомів пізнавальної активності та тенденцій зміни змісту професійної підготовки у вищій школі.

Список використаних джерел

1. Бернатова Р., Товканець Г. Компетентнісна спрямованість педагогічної підготовки в європейському освітньому просторі. *Універсальні навички XXI століття: педагогічні акценти професійної підготовки і вищої освіти*: кол. монографія. Ужгород: PIK-Y, 2022. С. 46–61.
2. Завгородня А. І. Системоутворюючі категорії економічної компетентності. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*. 2015. № 1(9). С. 113–118.
3. Кінах Н. В. Структура економічної компетентності педагога нової української школи. 2017. URL: <http://archive.ws-conference.com/struktura-ekonomichno%D1%97-kompetentnosti-pedagoga-novo%D1%97-ukra%D1%97nsko%D1%97-shkoli/>
4. Курок В., Кондратенко Т. Зміст та структура економічної компетентності майбутніх учителів технологій. *Молодь і ринок*. 2019. № 8(175). С. 23–27.
5. Морозова М. М. Формування економічної компетентності у студентів гуманітарних спеціальностей у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2018. 312 с.
6. Падалка О. С. Економічна освіта в системі професійної підготовки вчителя. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти* / за ред.: Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський. Харків, 2010. Вип. 27(31), ч. 1. С. 205–211.
7. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/news/informatsiine-povidomlennia>.
8. Саяпіна С., Данильченко В. Економічна компетентність майбутнього педагога: сутність і чинники формування в умовах ЗВО. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2024. № 1(105). С. 60–69.
9. Чучаліна Ю. М. Формування економічної культури майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Уманський державний пед. університет імені Павла Тичини. Умань, 2021. 326 с.
10. Шевель Б. О. Принципи формування економічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій. *Наукові записки. Педагогічні науки*. 2023. № 211. С. 208–212.
11. Шевель Б. О. Феномен економічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій: теоретичний аспект. *Наукові записки. Педагогічні науки*. 2022. № 207. С. 364–368.
12. Mendez L., Delgado T. Scientific Competence for Elementary School Teachers. *2nd International Conference on Education and New Learning Technologies*. Barcelona, 2010. P. 1821–1829.

References

1. Bernatova, R., & Tovkanets, H. V. (2022). Kompetentnisna spriamovanist pedahohichnoi pidhotovky v yevropeiskomu osvitnomu prostori [Competency orientation of pedagogical training in the European educational space]. In *Universalni navychky XXI stolittia: pedahohichni aktsenty profesiinoi pidhotovky i vyshchoi osvity* [Universal skills of the 21st century: pedagogical accents of professional training and higher education]: kol. Monohrafy (pp. 46–61). Uzhhorod: RIK-U [in Ukrainian].
2. Zavorodnia, A. I. (2015). Systemoutvoriuiuchi katehorii ekonomichnoi kompetentnosti [System-forming categories of economic competence]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelia. Pedahohika i psykhohihiia. Pedahohichni nauky* [Bulletin of the Dnipropetrovsk University named after Alfred Nobel. Pedagogy and psychology. Pedagogical sciences], 1 (9), 113–118 [in Ukrainian].
3. Kinakh, N. V. (2017). *Struktura ekonomichnoi kompetentnosti pedahoha novoï ukrainskoi shkoly* [The structure of economic competence of a teacher of the new Ukrainian school]. Retrieved from <http://archive.ws-conference.com/struktura-ekonomichno%D1%97-kompetentnosti-pedagoga-novo%D1%97-ukra%D1%97nsko%D1%97-shkoli/> [in Ukrainian].
4. Kurok, V., & Kondratenko, T. (2019). Zmist ta struktura ekonomichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv tekhnolohii [Content and structure of economic competence of future technology teachers]. *Molod i rynek* [Youth and the market], 8 (175), 23–27 [in Ukrainian].
5. Morozova, M. M. (2018). *Formuvannia ekonomichnoi kompetentnosti u studentiv humanitarnykh spetsialnostei u navchalno-vykhovnomu protsesi VNZ* [Formation of economic competence in students of humanitarian specialties in the educational process of a higher educational institution]. (PhD diss.). Starobils'k [in Ukrainian].
6. Padalka, O. S. (2010). *Ekonomichna osvita v systemi profesiinoi pidhotovky vchytelia* [Economic education in the system of professional teacher training]. In L. L. Tovazhnianska, & O. H. Romanovska (Eds.), *Problemy ta perspektivy formuvannia natsionalnoi humanitarno-tekhnichnoi elity* [Problems and prospects of the formation of the national humanitarian and technical elite] (Is. 27 (31), p. 1, pp. 205–211). Kharkiv [in Ukrainian].
7. *Profesiyni standart «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity»* [Professional standard «Teacher of a general secondary education institution»]. (2024). Retrieved from <https://mon.gov.ua/news/informatsiine-povidomlennia> [in Ukrainian].
8. Saiapina, S., & Danylchenko, V. (2024). *Ekonomichna kompetentnist maibutnoho pedahoha: sutnist i chynnyky formuvannia v umovakh ZVO* [Economic competence of a future teacher: essence and factors of formation in conditions of ZVO]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu* [Humanization of the educational process], 1 (105), 60–69 [in Ukrainian].
9. Chuchalina, Yu. M. (2021). *Formuvannia ekonomichnoi kultury maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly u protsesi profesiinoi pidhotovky* [Formation of economic culture of future primary school teachers in the process of professional training]. (PhD diss.). Uman [in Ukrainian].
10. Shevel, B. O. (2023). *Pryntsypy formuvannia ekonomichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii* [Principles of forming economic competence of future teachers of labor training and technologies]. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky* [Proceedings. Pedagogical sciences], 211, 208–212 [in Ukrainian].
11. Shevel, B. O. (2022). *Fenomen ekonomichnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv trudovoho navchannia ta tekhnolohii: teoretychnyi aspekt* [The phenomenon of economic competence of future teachers of labor training and technologies: a theoretical aspect]. *Naukovi zapysky. Pedahohichni nauky* [Proceedings. Pedagogical sciences], 207, 364–368 [in Ukrainian].
12. Mendez, L., & Delgado, T. (2010). *Scientific Competence for Elementary School Teachers*. In *2nd International Conference on Education and New Learning Technologies* (pp. 1821–1829). Barcelona.

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 29.12.2024

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>